

Eva Nyst

e.nyst@medischcontact.nl

@medischcontact

Grafietregens in Wijk aan Zee: 'De macht van Tata is gigantisch'

De grafietregens van Tata Steel in Wijk aan Zee bevatten ongezonde hoeveelheden lood en andere zware metalen, zo maakte het RIVM afgelopen week bekend. Huisarts Luc Verkouteren zit er middenin.

Op welke manier bent u betrokken bij de grafietregens?

'Ik ben huisarts in IJmuiden en ik woon in Wijk aan Zee. Ik zit dus in het centrum van de activiteiten in het IJmondgebied. We hebben al jaren last van uitstoot, maar dat werd veelal voor lief genomen. De mensen die hier wonen, weten niet beter. Als de wind verkeerd staat en het stinkt, dan krijgen mensen in IJmuiden last van ogen en luchtwegen. Als bewoners de was buiten hangen, maken ze eerst de waslijn schoon. Ik hoorde er eerst niet zoveel over van patiënten, maar nu brengen ze het ter sprake. Ze vertellen dat ze geen klachten hebben als ze elders familie bezoeken of op vakantie gaan.'

Wat betekenen de grafietregens voor de bewoners?

'De grafietregens hebben bij de inwoners van de IJmond enorme weerstand gemobiliseerd. Eerder zijn er stofmonsters genomen, maar de resultaten daarvan gaf Tata niet vrij. Tenminste, ze zeiden van wel, maar ze kwamen er nooit mee. Toen

Mensen in IJmuiden krijgen last van ogen en luchtwegen

hebben bewoners zelf onderzoek laten doen en bleek dat er schadelijke stoffen in zaten. En nu ligt er het onderzoek van het RIVM. Ik wil graag meer onderzoek en ik zou ook weleens willen weten hoe het met de gezondheid van de werknemers is gesteld. Alleen die uitstoot wordt bestraft die ook echt door de omgevingsdienst wordt vastgesteld. Ik zou zeggen dat zij nu twee maanden lang permanent moeten meten. Maar ze komen nu en dan. Tata spreekt van incidentele uitstoot. Maar ik denk dat het al veel langer aan de gang is en het zijn toch wel zeer zorgwekkende stoffen. Deze kunnen ook bij lage doseringen gevaarlijk zijn voor de gezondheid, met name voor kinderen, maar ook voor zwangere vrouwen. Het vervelende is ook dat de drie zware metalen die eruit springen, lood, vanadium en mangaan, een overlap hebben in schadelijkheid. Lood geeft een verhoogde kans op verstoringen van het zenuwstelsel, miskramen, hersenbeschadigingen en gedragsverandering. Vanadium en mangaan richten ongeveer dezelfde schade aan.'

LOOD, VANADIUM EN MANGAAN IN VEEGMONSTERS RIVM

Uit een inventarisatie van gezondheidsrisico's blijkt dat in de grafietregen zware metalen en paks (polycyclische aromatische koolwaterstoffen) zitten, zo maakte het RIVM begin juni bekend. Grafietregen is een stofwolk die neerdaalt bij het verwerkingsproces van slak bij Tata Steel – de voormalige Hoogovens – in de IJmond. Het RIVM deed in 2009 al gezondheidsonderzoek, maar kon toen de lichte verhoging van gezondheidsklachten niet toewijzen aan de uitstoot. Daarom is de Gezondheidsmonitor ingezet, waarmee elke vier jaar door GGD Kennemerland en het RIVM de gezondheidssituatie in de IJmond wordt onderzocht. In 2016 bleek hieruit dat COPD, hart- en vaatziekten en diabetes meer voorkomen en dat één op de vijf bewoners van de IJmond bezorgd is om de gezondheid vanwege bedrijven of industrie.

Volgens Tata zijn de analyses van stof-monsters 'gedeeld met het publiek, maar niet op individueel niveau'. Heeft u zich altijd al zorgen gemaakt?

'Ik heb me altijd beschermd gevoeld – en dat is misschien naïef – door de overheid, maar ook – en dat is misschien wel héél naïef – door het bedrijf zelf dat zei dat het geen kwaad kon. De GGD gaf eerder ook aan dat we ons niet direct zorgen moesten maken, grof stof kun je vrijwel niet inademen. Maar deze conclusie over de grafietregens is wel enigszins voorbarig geweest, vind ik.'

Er is geen acuut gevaar, maar wel een ongewenst risico op herhaalde blootstelling door inname, aldus de GGD. De gezondheidsdienst zegt vorig jaar te hebben geadviseerd dat stofuitstoot, maar ook de ongerustheid onder bewoners, moet worden voorkomen. Hebt u contact met de GGD?

'Ja, we hebben contact gehad, maar dat verliep stroef. Ik vind dat zij er zijn om ons te beschermen tegen gezondheidsrisico's.

Je mag er niet van uitgaan dat de gemiddelde burger weet wat de risico's zijn van blootstelling aan schadelijke stoffen, en dan zul je moeten vertrouwen op iemand. Het gevoel bekruipt mij dat ze toch wel erg voorzichtig zijn geweest. De GGD adviseert de gemeente, die verantwoordelijk is voor de publieke gezondheid inclusief milieugezondheid. In het geval van de grafietregens wees de gemeente naar de provincie, want die is verantwoordelijk voor milieuvergunningen en handhaving. Maar de provincie toetst niet op milieugezondheid. En zo neemt niemand direct verantwoordelijkheid. Intussen is duidelijk geworden dat EU-normen worden overtreden. De Inspectie Leefomgeving en Transport voert nu bijvoorbeeld een rechtszaak om de eigen provincie te dwingen de Europese stikstofnormen te handhaven voor Tata Steel. We vechten tegen twee Goliaths: Tata Steel en de overheid. De overheid begint nu haar verantwoordelijkheid te nemen en gezondheid meer centraal te stellen bij het verlenen van vergunningen en de controle daarvan. Maar Tata Steel heeft natuurlijk een winst-oogmerk. In hun plan voor een betere leefomgeving, de Roadmap 2030, komt het woord gezondheid maar bij twee onderwerpen voor.'

Welke maatregelen treffen bewoners?

'Ongeruste ouders krijgen het advies de handen van kinderen te wassen en speeltoestellen voor het spelen schoon te maken. Maar het is onmogelijk om de grasvelden te stofzuigen en duinen te poetsen. Dit moet je aanpakken bij de bron. Maar de macht van Tata is gigantisch. Het bedrijf zegt tijd nodig te hebben om maatregelen te kunnen treffen en dat begrijp ik ook wel. Maar wat ik dan weer niet begrijp is dat zo'n technisch hoogwaardig bedrijf hier niet al veel eerder iets tegen heeft ondernomen. Ze weten tot op de microgram nauwkeurig wat er bij verbranding gebeurt en wat er in een plaat staal zit, waarom weten ze dan niet wat er uit de schoorsteen komt?' ■

Reactie Rinske Keuken, arts Maatschappij en Gezondheid, medische milieukunde GGD Kennemerland:

We hebben als GGD een adviesrol en brengen gezondheidsaspecten in beeld, onder meer voor bestuurders. Zij wegen gezondheidsaspecten samen met andere belangen. Wat betreft vergunningverlening, handhaving en toezicht is het moeilijk uit te leggen aan bewoners waarom grafietregens nog steeds voorkomen. Het klopt dat gezondheidsaspecten hierin niet goed kunnen worden meegenomen. Het is zaak om gezondheidsaspecten van de milieusituatie in de IJmond en ongerustheid hierover goed onder de aandacht te blijven brengen bij bestuurders. Hierin kan de medische sector samen optrekken.

Reactie Tata Steel: De overlast door grafiet speelde vanaf zomer tot eind 2018. November vorig jaar nam Tata Steel al maatregelen om emissies zoveel mogelijk te voorkomen. Sindsdien heeft zich geen grote grafietuitstoot meer voorgedaan, alleen nog een aantal kleinere emissies. Het doel van de roadmap is het maximaal verminderen van overlast met het oog op een betere leefomgeving. Uitspraken over de gezondheid van de omgeving zijn niet aan ons, daarvoor verwijzen we graag naar experts zoals de GGD en RIVM. Tot slot weten we wel degelijk wat er uit de schoorsteen komt, dat monitoren we en daarover rapporteren we.

web

Meer informatie over dit onderwerp vindt u onder dit artikel op medischcontact.nl/artikelen

ANITA PANTUS/ANP PHOTO